

ЗМІНИ В ОБМУНДИРУВАННІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Війна на Донбасі стала справжнім каталізатором щодо створення не тільки бойового (польового) однострою та ЄБК (Єдиного індивідуального бойового комплекту) ЗС України, а й затвердження нової повсякденної, парадної та церемоніальної уніформи з відображенням національних традицій українського народу та армії. Сьогодні основа ідеології Українського війська та його зовнішній вигляд базуються на бойових традиціях Козаччини, славних перемогах київських і галицьких князів, героїзмі національно-визвольної боротьби ХХ ст. Усе це реально підвищило боєздатність ЗС України, допомогло становленню нової Української армії, дозволило здійснити доведення обмундирування до стандартів НАТО.

Ключові слова: АТО, ООС, уніформа, традиції, військовослужбовці, ЗС України.

Постановка проблеми та її актуальність. Революція гідності і війна на Сході України поклали кінець видимої єдності колишніх «союзних республік». Дерадянізація, що зараз здійснюється у країні, торкнулася усіх сфер життя суспільства, в тому числі і реформування армії. Вона остаточно очищається від рудиментів ідеологічного впливу та комуністичної символіки, де одночасно з удосконаленням структур управління відбувається перехід на нові штати, модернізується техніка, а уніформа набуває національної виразності і приводиться у відповідність зі стандартами НАТО. Збройні Сили України сьогодні стають частиною європейської та світової мілітарної культури, безповоротно позбавляються від будь-яких радянських стереотипів у своєму зовнішньому вигляді, що на даному завершальному етапі вимагає ретельного аналізу: яким чином за часи незалежності здійснювався процес формування національної армії нового типу,

Юрова Тетяна Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ Інституту морально-психологічного забезпечення, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Юрова Т.М., 2020

як на це вплинули Революція Гідності і війна на Сході України та чи усе зроблено для еволюційного фіналу створення самобутнього образу модернізованого війська незалежної держави.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Слід зауважити, що значна частина українських вчених, таких, як Віктор Карпов, Олександр Муравйов, Олександр Лежнев, Михайло Слободянюк, Микола Чмир, Максим Хорошун і ряд інших, в основному присвячують свої наукові публікації проблематиці військової символіки та геральдики в новій уніформі ЗС України, аналізують втілення національних традицій переважно в емблематиці і знаковій системі одностроїв. Тому доводиться констатувати наявність певного дефіциту уваги з боку військових науковців у дослідженні проблематики проектування та дизайну військового костюма. Крім того, більшість публікацій, пов'язаних з тематикою військової уніформистики, переважно представлена лише в Інтернеті, періодичних виданнях та на сайтах фірм–виробників одностроїв та екіпування. Втім аналіз впровадження традицій Українського війська та народу в зовнішній вигляд сучасних захисників Вітчизни є актуальним не тільки для різних галузей науки, зокрема історії України, військової історії, соціології, психології, історії декоративно-прикладного мистецтва, а й для національно-патріотичного виховання особового складу, молодого покоління та всього суспільства.

Метою і завданнями дослідження є огляд та аналіз динаміки впровадження національних традицій армії та народу в нову українську уніформу, починаючи з моменту проголошення незалежності до наших часів; дослідження того, як вплинули Євромайдан, АТО та ООС на формування обмундирування, емблематики, символіки та знаків розрізнення ЗС України. Результати дослідження у перспективі можуть скласти теоретичну основу для удосконалення нових одностроїв ЗС України.

Виклад основного матеріалу. Після розпаду СРСР особовий склад ЗС України продовжував носити однострої Радянської Армії, в яких військовослужбовці самостійно міняли кокарди з червоними зірками на саморобні кокарди з тризубом. На момент проголошення незалежності України військова форма одягу була регламентована Наказом МО СРСР “Про введення в дію Правил носіння військової форми одягу військовослужбовцями Радянської Армії і Військово-Морського Флоту” № 250 від 04.03.1988 р.

(Про введення в дію Правил носіння військової форми..., 1988). Після втрати його чинності та введення Наказу МО України “Про введення в дію Правил носіння військової форми одягу військовослужбовцями Збройних Сил України” № 150 від 12.06.95 р. *(Про введення в дію Правил носіння військової форми...,1995)* був також затверджений План переходу військовослужбовців ЗС України на носіння нової військової форми одягу.

Прийнята уніформа відрізнялася від радянської на користь спрощення: в неї було в 1,5 рази менше предметів, ніж в одностроях ЗС СРСР. В Сухопутних військах була скасована офіцерська парадна форма кольору морської хвилі і генеральська сіро-сталевого кольору. Були скасовані кольорові погони і петлиці, але збереглися кашкети з новою околичкою традиційного малинового кольору, як символу козацької волі. Емблеми родів військ розташовувалися в кутах коміра й на погонах. Для повсякденної і парадної форми одягу був встановлений єдиний колір – мокрого полину. Замість парадно-вихідного мундира та повсякденного кітеля вводився уніфікований кітель з накладними нагрудними кишенями і вшитими погонами. Шинелі замінили на «пальто зимові». В якості головного убору у повсякденному і польовому одностроях були затверджені берет і кепі, навіть у моряків (замість безкозирки). Берці замінили чоботи. На військовій формі з'явилися шеврони і нашивки, які позначали приналежність до ЗС України, а також того чи іншого роду військ, конкретної частини. На кокарді головного убору був розміщений Герб – Тризуб. Разом з тим перший досвід створення національного однострою показав силу консервативності традицій і виявив силу 73-річних радянських традицій, що проявилися в зовнішньому вигляді бійця ЗС України (Рис.1).

Починаючи з участі України в бойових діях в Іраку (2003-2008), робилося кілька спроб приведення військової уніформи у відповідність з новими світовими стандартами зі збереженням національної ідентичності, які так і не були реалізовані *(Сич, 2009)*. Наприклад, Постанова Кабміну України “Про затвердження зразків форми одягу і знаків розрізнення військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, Державної спеціальної служби транспорту, осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби та ліцеїстів військових ліцеїв і ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою”

Рис. 1. Риси радянської уніформи (обмундирування ЗС СРСР на сірому тлі) (Про введення в дію Правил носіння військової форми..., 1988: додаток 2: рис. 45, 54, 55, 95), у перших українських одностроях зразка 1995 р. (Про введення в дію Правил носіння військової форми..., 1995: 56, 62, 63, 68).

№ 1073 від 17 липня 2003 р. (Про затвердження зразків форми одягу і знаків розрізнення військовослужбовців Збройних Сил..., 2003) була прийнята до виконання лише у 2009 р.

У першу чергу, реформа одностроїв торкнулася знаків розрізнення – вони встановлювалися відповідно до досвіду армій НАТО і Української Держави та Західноукраїнської Народної Республіки (Рис.2). У Сухопутних військах ЗС України передбачався погон-хлястик з муфтою для розміщення на ній металевих або вишитих елементів знаків розрізнення, як в Ізраїлі, Нідерландах, Швейцарії, Естонії. Якщо для молодших офіцерів це були просто зірки, то для старшого та вищого офіцерського складу крім зірок, встановлювалися додаткові знаки. Наприклад, для старших офіцерів це був калиновий напіввінок, для генералів – схрещені булави у вінку з листя калини (*Військова форма 2009: нереалізований проект, 2015*).

Проект впроваджував на погони історичні знаки армійської командної ієрархії, які з весни 1918 р. стали традиційними для знаків розрізнення Українського війська. Тоді у період Гетьмана П. Скоропадського для вищого командного складу армії Української Держави на погонах було встановлене зображення булави. Вона також була присутня в емблематиці генеральних старшин Галицької Армії з 1919 р. Для сержантського складу ЗС України елементом знаків розрізнення ставав шеврон кутом вгору, на зразок нарукавних шевронів армії УНР 1917, 1919 рр.

Як важливий геральдичний знак, проєкт пропонував кокарду круглої форми для пілотки, безкозирки та польового кашкета, що була запроваджена в Українському війську при Гетьмані П. Скоропадському та фактично не змінювалась в армії Директорії і у збройних силах ЗУНР. Кокарда на кашкет з дашком за видами Збройних Сил обрамлялася дубовим вінком та прикрашалася схрещеними мечами для Сухопутних військ, мечами з крилами – для Повітряних Сил і якорем з тризубом – для ВМС за зразком 1918 р. Для носіння на беретах, колір яких розширювався через додавання червоного та синього кольорів, затверджувався знак єдиного зразка у вигляді тризуба в калиновому вінку, запроваджений ще у грудні 2007 р. На жаль, цей проєкт не був реалізований, але послужив основою для створення погонів і знаків розрізнення, які були затверджені у 2018 р., чому сприяла війна на Донбасі.

На початку 2015 р., коли вже повним ходом йшли бойові дії на Сході України, була утворена група патріотів-волонтерів, яка запропонувала свою допомогу Міністерству оборони в створенні національної форми одягу для ЗС України (*Військова форма 2015: парадна та повсякденна, знаки розрізнення (проєкт), 2015*). Через соціальні мережі активісти сформуvalи віртуальну групу «Нове військо», – чисто волонтерський проєкт, який почав активно допомагати спеціально створеній при МО України робочій групі, в яку увійшли понад 20 волонтерів, фахівців у сфері військової емблематики, дослідників історії Українського війська та європейських армій («*Вовкулака, хорунжий і хрест Богуна*». *Нові однострої...*, 2016).

За їх допомогою за 4 місяці було зроблено те, чого у військовому відомстві не могли зробити за усі попередні роки незалежності: розроблені нові технічні умови для повсякденного, парадного, польового та інших видів обмундирування для усіх видів ЗС України згідно зі стандартами НАТО зі збереженням національної автентичності, на основі досвіду АТО та ООС впроваджені нові норми у речовому забезпеченні військ, створена чітка система ідентифікації Українського війська та військово-службовців за видами військ і військовими званнями (*У Мініборони презентували нову військову форму, 2015*).

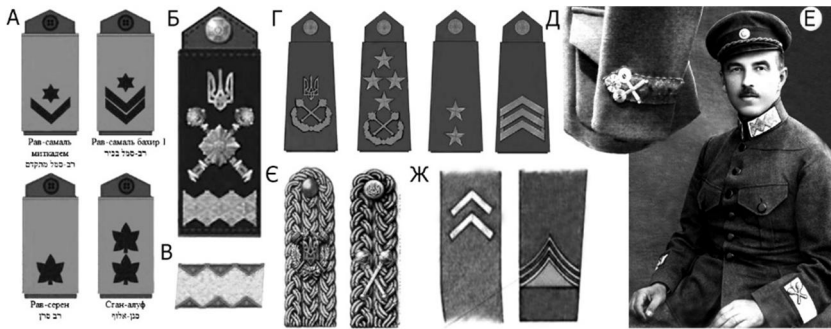

Рис. 2. Проект погонів та знаків розрізнення ЗС України 2009 р. на основі світових і національних традицій:

А – погони Армії оборони Ізраїлю зі знімною муфтою (*Звання ЦАХАЛ, 2015*);
 Б – погон генерала армії України, 2019; В – орнамент з петлиць генеральних старшин Галицької Армії, створений за мотивами народної вишивки; Г – погони генерального хорунжого Генерального штабу армії Української Держави і Гетьмана України П. Скоропадського, 1918; Д – нарукавні шеврони кутом вгору, які використовувалися у знаках розрізнення армії УНР, 1917, 1919 рр. (*«Вовкулака, хорунжий і хрест Богуна»..., 2016*); Е – погони генерала армії України, генерал-полковника, лейтенанта і сержанта ЗС України, проект 2009 (*Військова форма 2009: нереалізований проект, 2015*); Є – фрагмент оздоблення однострою генерального старшини ГА, 1919 (*ЛІМ, № ТК-4156*); Ж – генерал-четар Галицької Армії А. Вольф, 1919 (*Чмир, Пінак, Музичук, 2008: 34*)

У ході роботи було переглянуто і заново спроектовано багато елементів форми одягу, що перейшли від СРСР і зберігалися в українських одностроях аж до 2015 р. Були прибрані дикі “аеродроми” на головах замість кашкетів, божевільні поєднання кольорів, такі, як темно-зелений мундир з малиновими кантами, нехарактерні для України, погони з люрексовою ниткою, фурнітура в позолоті, гумки на сорочках, пластикові гудзики на польовому однострої тощо. Позбавлення від спадщини “совка” сформувало зовсім інший, новий образ військовослужбовця ЗС України. Кардинальних змін зазнала символіка. Група розробила повністю нові беретні знаки та емблеми родів військ і служб (без радянських зірок, серпів-молотів і прапорів), які були історично обґрунтовані і знайшли підтвердження в українських і європейських першоджерелах (*Сампан, 2009*).

Однак на доопрацювання військових одностроїв до їх остаточного офіційного затвердження пішло ще довгих три роки. Тільки до 2019 р. Українське військо остаточно відійшло від

радянських традицій і стало виглядати по-новому відповідно до світових стандартів. 16 січня 2018 р. набрав чинності Наказ Міністерства оборони України № 606 «Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військово-службовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв» (*Про затвердження Правил носіння військової форми одягу...*, 2017), який остаточно сформував і закріпив зовнішній образ, знакову і геральдичну систему сучасного українського воїна.

У поновленій геральдиці однострою особливе місце зайняв Герб–Тризуб. Ще за часів Гетьманату та Директорії його розташуванню в декорі уніформи приділялася значна увага, як показника державного статусу Українського війська (Рис. 3). Він не тільки виражав національно-політичну ідею соборності українських земель, а й став першим зразком образного художнього прояву в українській військовій символіці 1917-1920 рр. Як Державний Герб - Тризуб уперше з'явився на «кокарді головного убору» армії Гетьмана Скоропадського (наказ Військової офіції від 6.06.1918 Ч. 207) (*ЦДАВОВ України, ф. 1077, оп. 5, спр. 10, арк. 134*), нагрудних знаках військових частин і навчальних закладів, гудзиках. Вплив Злуки УНР та ЗУНР виявився у використанні Тризуба замість Герба ЗУНР (золотого лева на синьому тлі) на кокардах та різних варіантах шапкових знаків ГА.

Нарукавний знак у вигляді Державного Герба кольору роду військ в новій похідній формі армії Директорії вперше був запроваджений наказом Головного Командувача військ УНР Ч. 113 від 30.07.1919 р. (*ЦДАВОВ України, ф. 1075, оп. 2, спр. 3, арк. 94 зв., 95*). У символічному плані Тризуб на рукаві й кокарді був ознакою державної приналежності, виконував статусно-ієрархічну функцію на петлицях генералітету, а кольором символізував рід військ. Широке використання Тризуба в обмундируванні армій УНР, ГА, Карпатської Січі, військових формувань УПА яскраво відображало прагнення до незалежності та соборності українських земель.

Новий дизайн емблематики та знаків розрізнення, що базується на «спадковості з українською військовою традицією», поступово, але дуже повільно, намагалися впровадити в однострої ЗС України, починаючи з моменту проголошення незалежності України. Наприклад, ромбоподібну зірку для погонів (замість п'ятикутної) було схвалено Комісією з розробки військової символіки ЗС України ще в 1992 р.

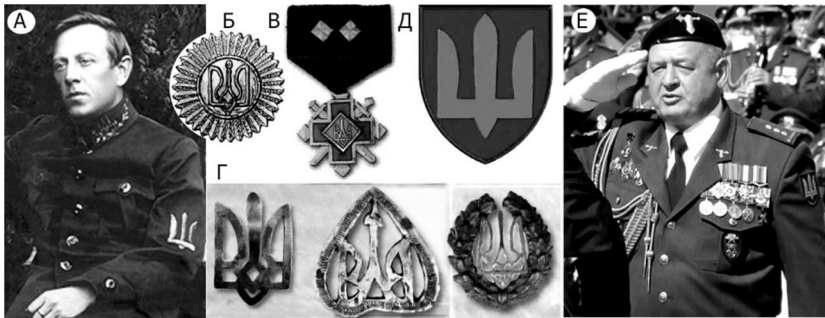

Рис. 3. Традиція розташування Державного геральдичного знака Тризуб в українських символіці та одностроях:

А – головний отаман С. Петлюра у похідному однострої, 1919 (*ЦДКФФА України, ф. 1871, оп.1, с.8, од.обл.0-235668*); Б – Кокарда на кашкет військовослужбовців армії УНР. 1919. (*ЦДАВОВ України ф. 1078, оп. 2, спр. 4, арк. 68*); В – Золотий Хрест бойової заслуги УПА 1 кл. (за ескізами Н. Хасевича), 1944 (*Семотюк, 2004: 41*); Г – саморобні відзнаки-кокарди на головні убори вояків УПА, 1942-1956 рр. (*Музичук, Марчук, 2006: V-4*); Д – нашивний знак «Тризуб загальновійськовий» на сучасний мундир військовослужбовців Сухопутних військ ЗС України, 2019 (*Про затвердження Правил носіння військової форми одягу..., 2017*); Е – нові елементи уніформи, емблематики, символіки та знаків розрізнення на парадній уніформі полковника танкових військ, відповідно до Наказу МО України № 606 від 20.11.2017 р. (*Гайдукевич, 2016*)

Слід зазначити, що незважаючи на затвердження стандартів НАТО у нових українських одностроях, вони успадковують певні традиційні національні риси. Це в першу чергу стосується головного убору – кепі, який в крої майже повторює «мазепинку» Січових Стрільців. «Мазепинка» впродовж ХХ ст. дійсно затвердилася в якості традиційного українського військового головного убору, оскільки її носили не тільки Січові Стрільці, але й вояки Галицької Армії, Карпатської Січі, особовий склад Української поліції і УПА тощо (*Юрова, 2016:253-254*).

Найбільш за все, національні традиції повинні простежуватися, першочергово, не в статутному однострої, а у представницькому, тобто в уніформі почесної варті. Ще наприкінці президентства Л. Кучми робилися спроби створити національну державну церемоніальну уніформу, але вона раз по разу нагадувала російську. Це, ймовірно, відбувалося тому, що «совкові» традиції занадто глибоко вкоренилися в психології тодішнього керівництва країни та армії. Крім того, при всьому багатстві вибору горизонт

реформаторських ідей чомусь обмежувався часами Запорізької Січі або Української Народної Республіки. Але дизайнерська практика показала, що костюми запорожців в XXI ст. представлялися анахронізмом і виглядали занадто театральню (Рис. 4).

Рис. 4. Військовий Церемоніальний костюм Почесної варти Президентського полку, 1998–2018:

А – радянська спадщина в парадній уніформі Почесної варти, 1991–2007;
 Б – церемоніальні костюми Почесної варти Президентського полка, 2005–2010
 (Кілька слів про прекрасне..., 2015).

В уніформологічному ресурсі часів УНР і Директорії сучасні художники і дизайнери довго не могли знайти нічого національного, яскравого і видатного. Спроби взяти за зразок однострої «синьожупанників» і «сірожупанників», сердюків та гайдамаків знову призводили до зайвої театральності. Врешті-решт, у 1998 р. була здійснена спроба створити національний військовий церемоніальний костюм Почесної варти Президентського полку на основі одного з українських підрозділів Російської імперії. За основу цієї форми одягу був взятий однострій козаків Чорноморської сотні початку XIX ст. (автор ідеї та перших ескізів – Віктор Буцало). Ця військова частина була абсолютно українська, зі справжнісіньких запорізьких козаків, але при цьому на 100% імперська. Ця уніформа відшивалася в трьох варіантах у фірмі «Астралюкс». Червоний мундир (задуманий на зразок жупана) за кроєм все ж більше нагадував стандартний кірасирський колет Російської армії періоду Наполеонівських війн (Бабаков, 2007: 4-6).

Цей костюм вийшов досить оригінальним, але відсутність української символіки, знаків розрізнення за званням, будь-яких ознак національної приналежності, відверті риси російського обмундирування періоду Наполеонівських війн і не притаманна

українському вбранню кольорова гама виявилися занадто штучними, але тим не менш цей однострій цілих 20 років протримався як представницький образ Української держави.

Паралельно з розробками Міністерства оборони йшло проектування церемоніального однострою на місцях, яке виявилось більш вдалим, зокрема військовий костюм Почесної варти Національної академії сухопутних військ (м. Львів, автор – Богуслав Любів), який нагадував історичний однострій періоду гетьмана П. Скоропадського і сягав своїм корінням у добу Козаччини (*ЦДАВОВ України, ф. 1078, оп. 2, спр. 4, арк. 53*).

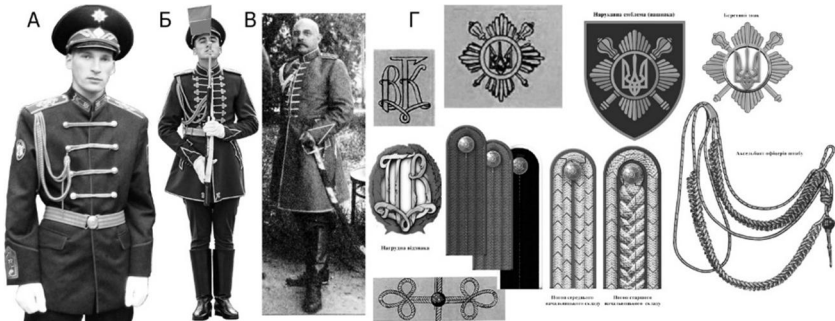

Рис. 5. Традиції однострою Власного Конвою Гетьмана П. Скоропадського в сучасній церемоніальній уніформі:

А – церемоніальний однострій НАСВ, 2009 (*Юрова, 2009*); Б – церемоніальний військовий костюм Почесної варти Президентського полка, 2015–2019 (*Марш нової армії – 2018: наші враження, 2018*); В – генерал штабу Гетьмана Л. Дроздовський, 1918 (*Тинченко, 2007: 147*); Г – елементи символіки та оздоблення однострою Штабу та Конвою Гетьмана (1918) в обмундируванні Почесної варти ЗС України, 2015–2019 (*Нова форма Українського війська: почесна варта, 2015*)

Цей костюм відрізнявся вишуканістю, наявністю символізму у деталях одягу, струнким силуетом і вдалим сполученням національних традицій з постулатами західноєвропейських канонів однострою (Рис. 5). Тому не випадково, що ці знахідки найшли своє відображення у військовому церемоніальному костюмі Почесної варти окремого Президентського полка імені гетьмана Богдана Хмельницького, встановленому у 2015 р., в якому також за основу взятий однострій ад'ютантів (осавулів) Штабу і Власного Конвою Гетьмана П. Скоропадського. На даний час

вжито додаткових заходів щодо вдосконалення правил носіння військової форми одягу і дбайливого ставлення до неї, відповідно до давніх традицій Українського війська. Так, Наказом Міністерства оборони України «Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 20 листопада 2017 року № 606» № 238 від 30.06.2020 (*Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України, 2020*) заборонено носіння предметів уніформи не встановлених зразків (кольорів) і таких, що прийшли в непридатний стан, предметів військової форми одягу разом з цивільними, деформованих погонів, знаків розрізнення, що скасовані, тощо. Усе це, безумовно, сприятиме підвищенню морально-психологічного стану ЗС України та підвищенню їх авторитету в народі України.

Висновки:

Феномен українського однострою полягає в тому, що в скрутні часи безперервних бойових дій 1917–1921 рр. були створені унікальні та довершені його зразки з суто національними рисами, що через 100 років було затребуване і стало предметом переосмислення і базовою основою трансформації культурних здобутків минулого в сучасне обмундирування ЗС України.

У ХХІ ст. формування власного національного однострою також проходило в умовах війни, складній боротьбі з викорінення імперської та радянської спадщини та активізувалося в період бойових дій на Сході України.

Від застарілого радянського обмундирування в дуже короткий термін Україна зробила великий крок до сучасності: був створений унікальний власний однострій с яскраво позначеною національною символікою, геральдиккою і знаками розрізнення.

Нинішній український мундир, його окремі елементи, деталі, символіка, маркери, аксесуари не тільки рідняться з формою військових формувань різних періодів національних змагань, а й в той же час позиціонують ЗС України як частину сил НАТО та світового співтовариства на основі рівноправного партнерства.

Сучасна українська уніформа зручна, функціональна, самобутня, в ній втілені багатотисячолітні традиції українського народу та армії, що викликає гордість за Батьківщину та її захисників, служить важливим фактором військово-патріотичного виховання особового складу і молодого покоління.

Використані посилання

«Вовкулака, хорунжий і хрест Богуна». *Нові однострої і знаки розрізнення ЗС України – повне портфоліо.* (2016) Доступно: <https://novuarnia.com/2016/07/06/vovkulaka-horunzhiy-i-hrest-boguna-novi-odnostroyi-i-znaki-rozriznennya-zsu-povne-portfolio/> [Дата звернення 24 вересня 2020 р.].

Бабаков С. (2007). 3 днем народження, почесна варта! *Камуфляж.* № 11. С. 4–6.

Військова форма 2009: нереалізований проект (2015) Доступно: <https://www.ukrmilitary.com/2015/02/2009.html> [Дата звернення 20 вересня 2020 р.].

Військова форма 2015: парадна та повсякденна, знаки розрізнення (проект). (2015) Доступно: <https://www.ukrmilitary.com/2015/03/2015.html>. [Дата звернення 20 вересня 2020 р.].

Гайдукевич В. (2016). *Розробка та впровадження нового однострою ЗСУ - підсумки та плани.* Доступно: <https://www.ukrmilitary.com/2016/12/newuniforms.html>. [Дата звернення 30 вересня 2020 р.].

Звання ЦАХАЛ. (2015). Доступно: <https://anyost.ru/2-rasprostranenie-i-sezon-sbora/general-maior-v-izraile-zvaniya-sahal.html> [Дата звернення 24 вересня 2020 р.].

Кілька слів про прекрасне... (2015). Доступно <https://leib-hussar.livejournal.com/574198.html>. [Дата звернення 10 жовтня 2020 р.].

Львівський історичний музей (ЛІМ), відділ «Історія визвольних змагань українського народу», № ТК-4156.

Марш нової армії – 2018: наші враження. (2018). Доступно: <https://skaldstudio.livejournal.com/tag/погон> [Дата звернення 11 жовтня 2020 р.].

Музичук С., Марчук І. (2006). *Українська Повстанча Армія.* Рівне, 56 с.

Нова форма українського війська: почесна варта (2015) Доступно: <https://www.ukrmilitary.com/2015/10/nova-forma-pochesna-varta.html>. [Дата звернення 25 вересня 2020 р.]

Порошенко провів дипломатичний прийом у Маріїнському палаці. (2018). Доступно: <https://glavcom.ua/news/poroshenko-proviv-diplomatichniy-priyom-u-marijinskomu-palaci-466511.html> [Дата звернення 10 жовтня 2020 р.].

Про введення в дію Правил носіння військової форми одягу військовослужбовцями Радянської Армії і Військово-Морського Флоту № 250 від 04.03.1988 р.: Наказ МО СРСР (1988).

Про введення в дію Правил носіння військової форми одягу військовослужбовцями Збройних Сил України № 150 від 12.06.1995 р.: Наказ МО України (1995).

Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 20 листопада 2017 року № 606 № 238 від 30.06.2020 р. Наказ МО України

Про затвердження зразків форми одягу і знаків розрізнення військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, Державної спеціальної служби транспорту, осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби та ліцеїстів військових ліцеїв і ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою № 1073 від 17 липня 2003 р.: Постанова Кабінету Міністрів України.

Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв № 606 від 20.11.2017 р.: Наказ МО України.

Сампан І. (2017). *Не схожі з противником. Як виглядатимуть ЗС України в новій формі одягу*. Доступно: <https://ua.112.ua/statji/ne-skhozhi-z-protuvnykom-yak-vuhliadatymut-zsu-v-novii-formi-odiyahu-422012.html> [Дата звернення 30 вересня 2020 р.].

Семотюк Я. (2004). *Українські військові нагороди. Ордени, хрести, медалі, відзнаки та нашивки*. Торонто, 64 с.

Сич В. (2009). Однострій має стати дійсно українським, *Народна армія*. № 22, 26 серпня.

Тинченко Я. (2007). *Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921)*. Київ. 536 с.

У Мініборони презентували нову військову форму. (2015). Доступно <https://www.ukrmilitary.com/2015/07/newuniform.html> [Дата звернення 24 вересня 2020 р.].

Центральний Державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВОВ) України, ф. 1077, оп. 5, спр. 10, 572 арк.

ЦДАВОВ України, ф. 1075, оп. 2, спр. 3, 201 арк.

ЦДАВОВ України, ф. 1078, оп. 2, спр. 4, 82 арк.

ЦДАВОВ України, ф. 1078, оп. 2, спр. 4, 82 арк.

Центральний державний кінофотофоноархів (ЦДКФФА) України імені Г.С. Пшеничного, ф. 1871, оп. 1, с. 8, од.обл.0-235668.

Чмир М., Пінак Є., Муzychuk С. (2008). *Галицька Армія 1918–1920*. Рівне, 80 с.

Юрова Т. (2009). *Однострій почесної варті НАСВ*. Особистий архів автора.

Юрова Т. (2016). *Однострій українських вояків від Першої до Другої світової війни: Монографія*. Київ. 276 с.

References

«*Wolf, cornet and cross of Bohun*» New uniforms and insignia of the Armed Forces of Ukraine – full portfolio (2016). URL: <https://novynarnia.com/2016/07/06/vovkulaka-horunzhiy-i-hrest-boguna-novi-odnostroyi-i-znaki-rozriznennya-zsu-povne-portfolio/> [Last accessed: September 24, 2020].

A few words about the beautiful... (2015) URL: <https://leib-hussar.livejournal.com/574198.html> [Last accessed: October 10, 2020].

Babakov S. (2007). «*Happy birthday, honor guard!*». Camouflage. № 11. p. 4–6.

Central State Archive of Supreme Authorities and Administration (CSASAA) of Ukraine, f. 1077, register 5, file 10, 572 sheets.

Chmyr M., Pinak E., Muzychuk S. (2008). *Galician Army 1918-1920*, Rivne: Publisher Oleg Zen, 80 p.

GS Pshenichny Central State Film and Photo Archive (PCSFPA) of Ukraine, f. 1871, register 1, p. 8, od.obl.0-235668.

Lviv Historical Museum (LHM), Department «History of the Liberation Struggle of the Ukrainian People», № ТК-4156.

March of the new army – 2018: our impressions (2018) URL: <https://skaldstudio.livejournal.com/tag/погон> [Last accessed: October 11, 2020].

Military uniform 2009: unrealized project (2015) URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/02/2009.html> [Last accessed: 20 September 2020].

Military uniform 2015: ceremonial and everyday, insignia (draft) (2015). URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/03/2015.html> [Last accessed: September 20, 2020].

Muzychuk S., Marchuk I. (2006). *Ukrainian Insurgent Army*. Rivne: Publisher O. Zen, 56 p.

New form of the Ukrainian army: honor guard (2015) URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/10/nova-forma-pochesna-varta.html> [Last accessed: September 25, 2020]

Order of the Ministry of Defense of the USSR (1988). «*On the enactment of the Rules for wearing military uniforms by servicemen of the Soviet Army and Navy*» № 250 of March 04.

Order of the Ministry of Defense of Ukraine (1995). «*On Enactment of the Rules for Wearing Military Uniforms by Servicemen of the Armed Forces of Ukraine*» № 150 of June 12.

Order of the Ministry of Defense of Ukraine (2017) «*On approval of the Rules for wearing military uniforms and insignia by servicemen of the Armed Forces of Ukraine and lyceum students of military lyceums*» № 606 of December 20, 2017.

Order of the Ministry of Defense of Ukraine (2020) «*On Amendments to the Order of the Ministry of Defense of Ukraine of November 20, 2017 № 606*» № 238 of June 30, 2020.

Poroshenko held a diplomatic reception at the Mariinsky Palace (2018) URL: <https://glavcom.ua/news/poroshenko-proviv-diplomatichniy-priyom-u-marijinskomu-palaci-466511.html> [Last accessed: October 10, 2020].

Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2003). «*On approval of samples of uniforms and insignia of servicemen of the Armed Forces, other military formations, the State Special Transport Service, members of the rank and file of the State Penitentiary Service and lyceum students of military lyceums and lyceums with enhanced military training*» №1073 of July 17 2003.

Sampan I. *Not similar to the enemy. What will the Armed Forces of Ukraine look like in a new form of clothing* (2017) URL: <https://ua.112.ua/statji/ne-skhozhi-z-protyvnykom-yak-vyhliadatymut-zsu-v-novii-formi-odiahu-422012.html> [Last accessed: September 30, 2020].

Semotjuk J. (2004). *Ukrainian military awards. Orders, crosses, medals, decorations and stripes*. Publisher: NTSh in Canada, Toronto, 64 p.

Sych V. (2009) Uniform must become truly Ukrainian, *People's Army*, № 22, August 26.

The Ministry of Defense presented a new military uniform (2015) URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/07/newuniform.html> [Last accessed: September 24, 2020].

Tinchenko J. (2007). *Officer Corps of the Army of the Ukrainian People's Republic (1917–1921)*, Kyiv. 536 p.

Title IDF (2015) URL:<https://anyost.ru/2-rasprostranenie-i-sezon-sbora/general-maior-v-izraile-zvaniya-cahal.html> [Last accessed: September 24, 2020].

Vitaliy Haidukevich: development and implementation of a new uniform of the Armed Forces – results and plans (2016) URL: <https://www.ukrmilitary.com/2016/12/newuniforms.html> [Last accessed: September 30, 2020].

Yurova TM (2009). *Uniform of the honor guard of NASV*. Personal archive of the author.

Yurova TM (2016). *Uniforms of Ukrainian soldiers from the First to the Second World War: Monograph*, Kyiv: Publisher Oleg Filyuk, 276 p.

CSASAA of Ukraine, f. 1075, register 2, file 3, 201 sheets.

CSASAA of Ukraine, f. 1078, register 2, file 4, 82 sheets.

CSASAA of Ukraine, f. 1078, register 2, file 4, 82 sheets.

Yurova T.

PROFOUND CHANGES IN THE UNIFORMS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN THE COURSE OF THE ATO AND OOS, IN ACCORDANCE WITH THE NATIONAL MILITARY TRADITIONS

The Armed Forces of Ukraine today are becoming a part of European and world military culture, irrevocably getting rid of any Soviet stereotypes in their appearance. A significant part of Ukrainian scientists devote their works to the study of the implementation of national traditions in the symbols, emblems and insignia of uniforms. At the same time, there is a certain lack of attention to the coverage of the design and design of a military suit, which reduces the overall scientific value of research.

At this stage of the transition of the Ukrainian army to NATO standards, a careful analysis is needed of how the process of forming a new type of national army was carried out during independence, how the Revolution of Dignity and the war in the East of Ukraine influenced this, and what needs to be done for the evolutionary finale of creating an original image of a modernized army independent Ukraine.

This approach determined the main research methods – monitoring, comparative method, classification method, method of interaction and development, which require that all phenomena that are considered should be illuminated, taking into account the diversity of connections and in dynamics.

The search for historical analogies and sources revealed the fact that during the period of the struggle for independence in 1917–1921, unique and perfect samples of the Ukrainian military suit with purely national features were created. These creative developments 100 years later, already in our time, were in demand and became the subject of rethinking and the basic basis for the transformation of the cultural achievements of the past into the modern uniform of the Armed Forces of Ukraine.

Research has shown a deep historical, cultural and mental connection between times and generations. This was manifested in the fact that in the 21st century, the formation of its own national uniform, as well as a century ago, took place in conditions of war, in a difficult struggle to eradicate the imperial heritage. This work intensified during the period of hostilities in the Donbass. The current Ukrainian military suit embodied the synthesis of national Ukrainian traditions and the achievements of the advanced armies of the North Atlantic Alliance. Thanks to this, its individual elements, details, symbols, markers, accessories not only resemble the uniforms of military formations of various periods of the struggle for independence, but, at the same time, position the Ukrainian Armed Forces as part of the forces of NATO and the world community.

Keywords: ATO, OOS, uniforms, traditions, servicemen, Armed Forces of Ukraine.